

SIONULU ROMANESCU

foia basericésca, literaria și scolastica.

Vien'a,
15. Maiu
1872.

„Sionulu rom.“ ese de două ori pre luna, în 1. și 15 a
lunei, cuprindendu 1½ — 2 côle. Pretiulu pre unu
anu 5 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. 50 cr.
v. a.; pentru Romanîa și țiere straine 14 lei seu
franci pre întregu, și 7 lei pre diumetate anulu.

N^o
9.

Prenumerarea se face la redacțiune, în semina-
riulu gr. c. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse
Nr. 10). Tote epistolele suntu de a se tramite la
redacțiune francate. Corespondințele nepublicate
se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: Disciplin'a basericeii orient. referitória la bigamia in statulu preotiescu, și dispensarea de la bigamia. — Cumu și candu fû religiuena crest. recunoscuta in imperiulu romanu? (urm.) — Misiunea preotulu r. față cu poporulu. — Fost'a s. apostolu Petru vreodata in Rom'a? — Amvonulu: lu baserica se cade se ne infacișiamu cu reverința și iubire, (predica la santire de baserica, seu, cu pușina modificare, și pre une dominece depreste anu.) — Literatura: bibliografia romana. — Ochire prin lumea politica (adunări și congrese romane, metropolitii, imperatulu in Banatu, programa cat. magiara, decembristii și concesii la Poloni, ministeriulu și episcopii cat., conspirări croato-boeme; carlistii batuti, Thiers cu Gambetta și Bismarck, aplanarea „Alabamei“, afacerea cu card. Hohenlohe.) — Varietăți. — Post'a redacțiunei.

Disciplin'a basericeii orientali referitória la bigamia in statulu preotiescu, și dispensarea de la bigamia.*)

Bigamia in dreptulu basericescu se dice a două casatoría sucesiva și consumata; acésta bigamia se numesce și bigamia adeverata. Afóra de acésta bigamia in dreptulu basericescu mai ocurgu inea alte două bigamie, un'a interpretativa, alt'a similitudinaria. Bigamia interpretativa se dice casatori'a acelor'a, cari s'au casatoritu cu vedușă, ori cu persóna corupta, selava, adultera, ori cu alta persóna oprita prin legile basericesci; éra bigamia similitudinaria se dice ~~legu pre c. chirotonia~~ seu dupa depunerea votulu castitateri s'au insoratu.

Bigamía cea adeverata seu a două insoratiunesucesiva consumata in primii secli ai crestinatătii, precumu in privinti'a mireniloru, asiá și in privinti'a persóneloru basericesci, baseric'a crestina docinte nu o-a primitu, ci a respinsu-o, precumu se scie din istori'a basericésca. Neavendu baseric'a crestina docinte potere de a impedeacă bigamía la lumeni, acésta pentru debilitatea umana și pentru binele basericeii o-a concesu și suferitu, cumu se scie din mai multi scrietori basericesci, dintre cari amintimu aici pre s. Epifaniu, care despre acestu adeveru ne convinge in opulu seu despre eresuri (eres. 48. libr. 2. tom. 1. pag. 194.); insa in privinti'a persóneloru basericesci nu o-a concesu, ci precumu pre bigamii adeverati, asiá și pre cei interpretativi și similitudinari i-a eschisu din statulu preotiescu.

Cumu că baseric'a crestina docinte n'a primitu la statulu preotiescu persóna bigame, și pre bigamii aflatori in statulu preotiescu i-a lipsitu de preotía, se adeveresce din mai multi scrietori basericesci, și anume:

a) din Tertulianu, scrietoriu in secl. II. dupa Chr., carele scie, că preotu nu a potutu fi decâtu acelu seculariu, care a fostu numai odata casatoritu, pentru că disciplin'a basericeii și demandarea apostolului nu sufere pre bigami a presiedé in baserica, și a două

casatoría detrage credinței și e opusa santitateri; („presbyter esse non alius potest, quam „laicus, qui semel fuit uxoratus“; „quantum detrahunt fidei, quantum obstrepunt sanctitati nuptiae secundae, disciplina ecclesiae et praescriptio apostoli declarat, cum bigamos non sinit praesidere“; ad uxor. c. 7.)

b) Epifaniu episcopulu Constantiei, care scie, că la statulu preotiescu de ipodiaconi, de diaconi, de preoti și de episcopi nu s'au primitu bigami, ci veduvi cu o casatoría ori persóna neinsorate; („revera enim non suscipit sancta Dei praedicatio post Christi adventum eos, qui a nuptiis mortua suorum uxore, secundis nuptiis conjuncti sunt; et haec certo sancta Dei ecclesia cum sinceritate observat; sed et adhuc viventem et liberos gignentem non suscipit, sed eum, qui ab una continuit, aut in viduitate vixit, diaconum et presbyterum et episcopum et hypodiaconum, maxime ubi sinceri sunt canones ecclesiastici“; haeres. 59. lib. 2. tom. 1. pag. 236. edit. Basil.)

c) Ieronimu scie, că bigamulu se eschide nu numai de la oficiulu preotiescu, ci și de la elemosin'a basericeii; („non solum ab officio sacerdotis bigamus excluditur, sed et ab elemosyna ecclesiae.“)

d) S. Augustinu dice, că sacramentulu casatoriei asiá s'a redus la unu barbatu și la una muiere, câtu nu este iertatu a pune de preotu numai pe celu, care odata e casatoritu; („sacramentum nuptiarum sic ad unum virum et unam uxorem redactum est, ut ecclesiae dispensatorem non liceat ordinare, nisi unius uxoris virum“; de bono conjugali c. 18. in Patrol. lat. tom. 40. pag. 387.)

e) S. Vasiliu in canónele sale pre bigamii opresce de la primirea statulu preotiescu, și pre cei dupa chirotonia casatoriti i-lipsesce de preotía, precumu se póte vedé din canónele lui, și in Pravil'a basericeii nóstre gr. c. tiparite.

f) Socrate istoriculu eclesiasticu amintesce una lege basericésca, dupa care preotulu dupa chirotonia nu se mai póte casatori; (v. Istori'a ecl. a lui Socrate I. 1. c. 2.)

Mai incolo despre neprimirea bigamiloru la statulu preotiescu și despre depunerea aceloru preoti, carii

*) Desi materi'a acésta nu demultu s'a tractatu in fói'a noastră, articulu presinte insa desfasurandu unele párti ale cestuinei mai in detaliu, în credemu a fi de interesu pentru lectorii nostri. Red.

dupa chirotonia s'au facutu bigami, ne convingu urmatóriele: a) canonulu alu 18-le apostolescu, dupa care celu casatoritu cu veduva, cu muiere de altulu lapedata, cu adultera, cu sclava ori cu teatralista, nu póte fi episcopu, ori presbiteru, ori diaconu. si nici in catalogulu preotiloru; b) canónele conciliului de la Neocesarea in 314 tienutu, in intielesulu carora preotulu dupa chirotonia casatorita se dupune din oficiulu preotiescu, si celu casatoritu cu muiere adultera nu se admite la statulu preotiescu; c) conciliulu de la Ancira in secl. IV. tienutu, care depune pre preotulu si diaconulu, deca s'au promis inainte de chirotonia, ca nu se voru insora, era dupa chirotonia totusi s'au insoratu, (vedi c. 10 si 19 in Pravila bisericeii noastre); d) conciliulu de la Cartagen'a, care opresce pe episcopi si preoti a colouai cu propriele safe muieri legale; e) conciliulu de la Trula din Constantinopolu, care in canoanulu alu 3-le depune pe preotii casatoriti dupa chirotonia, era pre cei casatoriti dupa chirotonia inainte de anulu 691 15 luniu dupa penitintia i lasa se fia in cleru, in sa fóra inaintare si despartiti de muierele lor, precumu serie si Zhishman in Dreptulu matrimoniale resaritenu la pagin'a 481; de la celu casatoritu, alegundu-se de episcopu, pretinde la can. 48 se se desparta de muierea sa.

Legile bisericesei privitorie la bigamia preotiloru le-au sprigionitu in biserica orientala si legile civili bizantine seu romane, cari au opritu a se primi la statulu preotiescu bigami si pre cei casatoriti dupa chirotonia i-au lipsitu de oficiulu preotiescu, dupa cumu adeveresce si institutiunea a 22. capu 42 a imperatului Justinianu din a. 536. care opresce de la preotia pre cei cu a doua casatoria, si pe cei bigami i depune din oficiulu preotiescu, cumu serie si dr. Zhishman in Dreptulu casatoriei, in 1864 in Vien'a edatu, la pagin'a 429.

Biserica orientala docinta spre a impedece acea, ca in statulu preotiescu se nu fla bigami, nu numai a eschisu pre bigami de la oficiulu preotiescu, ci casatorita a doua a preotiloru o-a consideratu si dechiaratu espresu de nevalida, adeca fóra de potere si nula. Asia conciliulu trulanu in canoanulu alu 3-le casatoria preotiloru dupa chirotonia o dechiara de nevalida, dupa cumu se scie si din legea 22. a lui Justinianu imperatulu, si din Pravila bisericeii noastre. Aici avemu de insemnatu, ca regulele aduse pentru nevaliditatea casatoriei preotiloru dupa chirotonia se referiau numai la calugheri (si la calugheritie), si si la acesti-a numai dupa ce s'a introdusu votulu solemn alu castitatiei; in sa cu tempu regulele aceste pentru calugheri prescrise s'au aplicatu in biserica orientala si la preotii celibi nealugheriti, cumu serie Zhishman in o. c. la pag. 477, si asiá si casatoria preotiloru celibi dupa chirotonia facuta s'a consideratu in regula de nevalida.

Dupa ce amu premisu aceste regule privitorie la neprimirea bigamiloru in statulu preotiescu si la lipsirea acestora din preotia, acumu basati pe istoria bisericesca afirmamu acelu adeveru, cumu ca din re-

gulele bisericesei si civili mai susu amintite nu a facutu usu bisericea orientala in toti seclii si in tote locurile; ast'a o adeverescu urmatóriele:

a) Canonulu apostolescu alu 5., dupa care episcopiloru si presbiteriloru le era iertatu a colouai cu muierele sale, si nu le era iertatu a-si parasi muierele sub pretestulu evlaviei.

b) Canonulu anciranu alu 10-le, dupa care diaconulu se potea casatori cu invoirea episcopului seu, deca inainte de a se diaconi a spusu, ca se va insora, si nu a promis abstinencia de la casatoria.

c) Datin'a de a primi bigami la statulu preotiescu, inea si in secl. V. vigente in biserica orientala. (v. Zhishman Drept. matrim. orient. pag. 420). Acesta datina se demustra din epistola 22. a pontificelui romanu Inocentiu I. (a. 414). in carea acestu pontefice imputa, ca in Grecia preotii casatoriti cu veduve ajungu pana si la episcopie (v. „Sionulu r.“ din a. c. n. 3 pag. 27, si Colleti concil. collect. III. 13. epist. 22.); se atestea prin epistola pontificelui romanu Gregoriu II., in carea serie, ca a venitu la cunoscintia lui, precumu ca in Africa, Libia si in alte locuri, unii episcopi si dupa consacrare nu renuncia a colouai cu muierele lor, („porro hoc quoque ad nostram cognitionem pervenit, quod in Africa, Lybia et aliis locis, quidam ex iis, qui illic sunt, religiosissimi praesules, cum propriis uxoribus, etiam postquam ad eos processit ordinatio, una cohabitare non recusant“; v. Zhishman o. c. pag. 432), se confirma din epistola 89 a pontificelui romanu Leu celu mare indreptata catre episcopii Cesareei, in carea constatza, ca la oficiulu sacerdotalu s'au inaintatu si barbati insorati cu veduve, ba si de a doua ora casatoriti, („quum ergo inter vos tantum valuerint aut studia popularium aut ambitus superbiorum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros aut viduarum maritos. ad officium cognoscamus pastoralium provectoros“; v. Zhishman o. c. pag. 419); se intaresce prin episcopulu Teodoretu (a. 423-457), care serie, ca s'au facutu episcopi si bigami; cumu si prin esemplulu acelu, cari dupa ce metropolitulu Traciei, Asiei mici si alu Pontului a recunoscutu auctoritatea patriarhului constantinopolitanu, ca bigami fure admisi la statulu preotiescu, (v. Zhishman o. c. pag. 420).

d) Pre urma asertiunea mai susu amintita o documenteza si insorarea preotiloru in restempu de doi ani dupa chirotonire, concesa in oriente pre tempulu, ce a precesu domnirea imperatului Leone I., (v. „Sionulu rom.“ din a. c. n-rulu 4 pag. 40; Walter Kirchenrecht pag. 385.)

Datin'a de a se pote preotii insora si dupa chirotonia, usitata in orientu, o-a acceptatu si sinodulu diceesei gr. c. a Fagarasiului in Transilvania, candu sub metropolitulu Atanasiu a decisu, ca preotii dupa chirotonia insorati numai de la celebrarea santei liturgie se fia opriti, era alte functiuni preotiesei se pota implini, (v. Istoria bas. a lui Petru Maioru, despre metropolitulu Atanasiu).

Ce se ține de regulile susu atinse despre nevaliditatea casătoriei bigamiloru preotiesci, aceste inca nu s'au observatu in praesa totdeun'a dupa rigorositatea canóneloru; se scie ast'a din istori'a basericesca, deóráce inainte de introducerea votului solemn alu castitatei casatori'a preotiloru bigami s'a consideratu de valida. dupa cumu scrie si Zhishman in desu citatulu Dreptu alu casatoriei la pag. 483. Invetiati orientali țineau. că casatori'a preotiloru facuta dupa chirotonire póte sustá, parerea loru a avutu valóre in baserica orientale, si casatori'a bigamiloru preotiesci praes'a basericeii orientali o-a trecut cu vederea, precumu scrie si Zhishman la pag. 478. Datin'a de a considerá de valida casatori'a preotiloru dupa chirotonia inorati, insa nealugheriti, s'a conservatu si in baserica nóstra, precumu aréta mai multe esemple de ale preotiloru gr. cat. dupa chirotonia casatoriti, a caroru casatori'a dupa legile sustatatorie si dupa datin'a in resaritu usitata s'a consideratu si se considera de valida.

Éra ce se atinge de regulile basericesci relative la depunerea preotiloru dupa chirotonire casatoriti, acele desi n'au fostu in usu in orientu generalminte si in toti seclii, totusi baserica orientale le-a observatu si le observa pana in tempulu de fačia dupa canónulu 3 alu conciliului trulanu, care depune din preotia pe preotulu dupa chirotonire casatoritu si care nu suferé a fi episcopi cu muieri. Rigorositatea acestui canonu credintiosii basericeii nóstre acumu nu o mai afla a fi de lipsa, ci acestu canonu lu considera de una institutiune in presinte nefruptifera si nefolositoria, ce nu ar' aduce clerului si basericeii nici unu folosu moralu ori materialu, ma dincontra in mesura consideravera ar' impedecá binele clericiloru in privinti'a stárei materiali si morali si ar' dá adeseori ocaziune la concubinate scandalóse. Din acésta cauza credintiosii basericeii nóstre dorescu, cá canonulu trulanu alu 3., referitoriu la la depunerea preotiloru bigami séu adeca inorati dupa chirotonia, care nu corespunde cerintiloru clericului si basericeii nóstre, in modu legalu se se reforme si rigorositatea lui se se mai relaseze.

Adaugu in fine, că pontificele Romei, cá capu supremu alu basericeii crestine catolice, din plenitudinea puterii sale póte dispensá de la bigamia provenita din casatori'a dupa chirotonia facuta, precumu si de la alte bigamii; căci legile basericesci relative la depunerea preotiloru dupa chirotonire casatoriti nu suntu institutiuni divine nemediate, ci institutiuni umane positive, cari se potu reformá si relacsá, candu binele clericului si alu basericeii pretinde relacsarea si reformarea loru; căci s. Paulu candu a prescisu, cá episcopulu, presbiterulu si diaconulu se fia barbatu alu unei muieri, a prescisu cá episcopu si nu cá legatu inspiratu a lui Domnedieu, si dinsulu in epistol'a cãtra Cor. c. 7 nu opresce casatori'a, ci díce se se insóre veduvii si celibii, că e mai bine a se inorá, decâtu a arde. Cumu că pontificele romanu póte dispensá de la bigamia, recunoscú mai multi teologi invetiati si renumiti, precumu Valla (in Teologi'a sa tom. 6 pag. 82), s.

Tom'a, Sanchez, Fagnani, si alti mai multi (v. Luciu Ferraris Bibliotheca promta tom. I. artiel. 3. pag. 1289). Au recunoscutu si insi-si pontificii romani puterea de a dispensá de la bigamia, si anume pontificele rom. Luciu, dispensandu de la bigamia pre archidiaconulu Nicolau Tedeschi, care s'a facutu cá bigamu episcopu panormitanu (v. Ferraris biblioth. pag. 1297 si 1306); pontificele romanu Benedictu XIV. in institutiunea sa cãtra Copti scrie, că acesti-a, avendu cause grave, se recurga la scaunulu apostolescu pentru dispensatiune in casuri particulari de la bigamia provenita din casatori'a dupa chirotonire facuta, („recurrant ad apostolicam Sedem in casibus particularibus, in quibus, si ob graves causas, super matrimonio inito post ordines sacros, concedenda dispensatio videbitur“; Enchiridionulu dreptulu basericeii orientali cat. de Iosefu Papp-Szilágyi, la pag. 431).

Despre puterea pontificiloru de a dispensá de la bigamia, contrasa prin inoratiune dupa chirotonire, ne potu convinge si esemplele cele multe ale dispensatiiloru inainte de chirotonia de la bigamia; pentru că efectele a astfelu de dispensari in dreptulu basericeii orientali se considera de asemeni cu efectele bigamiei dupa chirotonia contrase, cumu scrie si dr. Zhishman in Dreptulu matrim. alu basericeii orientali la pag. 482. Avendu aceste inaintea ochiloru, ratiunalminte potemu díce, că precumu pontificii romani dispenséza inainte de chirotonire de la bigamia oprita prin legile basericesci, chiaru asiá potu dispensá si de la bigamia provenita din casatori'a dupa chirotonia facuta, mai alesu pe preotii veduviti dupa chirotonia.

Lugosiu, in 8 Maiu 1872.

G a b r. P o p u, canon.

Cumu si candu fu religiunea crestina recunoscuta in imperiulu romanu?

(urmare.)

Prelanga tóte crudelitáțile, cari le escugetara si le-au pusu in vigore Diocletianu, Galeriu si Macsimianu, puçini se aflaru intre crestini, cari se violeze promisiunea data in botezu. Si acestoru puçini suntu de a se anumerá asiá numitii „tradatori“ (traditores), nescari ómeni, carii temendu-se de torturele amare, la comand'a data din partea paganiloru tradara acestor'a santele cãrti, cá se le nemicéscu.

Numerulu confesoriloru si martiriloru dincontra a fostu legionu. Martorulu oculatu Eusebiu, episcopulu Cesareei din Palestin'a,¹⁾ in interesulu lucrului are aceste „Nu am cuvente. cá se descriu, cãti si inca ce felu de martiri de ai lui Christosu poteáu vedé cei ce locuiau prin cetãti si sate.“ In martirologiulu romanu la VI. calende ale lui Maiu se face amintire de 17 miie de crestini, carii in decursulu unei lune si-au castigatu corón'a de martiru. Fia destulu a aminti aici, cumu că er'a, ce incepe cu domni'a lui Diocletianu, de la multele versãri de sange nevinovatu s'a numitu er'a martiriloru, de carea se folosescu in computu si pana in

diu'a de adi Coptii.²⁾ — Din cele dîse se vede, cumu cã cãtu de nefundata este asertiunea unoru întiepleti, precumu între alti a lui Enricu Dodwell din sect'a anglicana († 1711), carele nu se rusinã a afirmã, cã persecutiunea a diecea nici cã a fostu crunta, sî nici a rapitu multi crestini din viatia.

Unu ceriu mai serinu sî dile mai serine potura vedé crestinii la a. 305 cu mutarea politica, ce avù locu in imperiulu romanu. Una rana grea erã infipta in anim'a lui Diocletianu, atãta sange fù versatu, atãti crestini judecati la mórte, sî totusi imposibilu a sterge genulu crestinescu. Persecutiunea, cumu am aieptatu mai susu, a purcesu de la regimu; poporulu de la tiéra cereã midiulóce, cá se póta scóte de la mórte pre crestini. Calumni'a, cãsi cumu crestinii in adunãrile lor aru mancã carne de omu, sî cã aru dá frenu liberu voluptãtiloru corporali, erãu date de totu uitarei sî puse in numerulu mintiuniloru celoru mai grosolane.

Diocletianu se decise a valedíce regimului; dara nu a fostu in stare a desvoltã energiã destulu de mare, cá se se faca tóte dupa a lui vointia, ci triumfã sî aici ambitiosulu Galeriu, ordinandu, cá nu Macsentiu fiulu augustului Macsimianu, ci unu nepotu de a lui Galeriu, Macsiminu Daza, sî érasu unu ostasiu necunoscutu din Iliricu, Flaviu Severu, se fia inaltiat la demnitatea de cesari.

La 1. Maiu a. 305 pasí betranulu Diocletianu in strad'a din Nicomedi'a inaintea osteniloru, sî depuse demnitatea sa de augustu. Dupa care actu se puse in caref'a, carea lu-acceptã, sî caletori cãtra Salon'a Dalmatiei. Totu in aceasi di Macsimianu Herculeu, desu nu bucurosu, dara constrinsu prin constitutiunea imperiale, in presinti'a armatei in Mediolanu abdise demnitatea de augustu cu cuventele: „Tu, o mare Joe, mi-ai datu demnitatea acést'a; primesce-o érasu din manile mele.“ Elu inca s'a retrasu in una vila a sa in Lucani'a. Sî estmodu cesarii Constantiu Chloru sî Galeriu fure salutati de augusti.

Imperiulu romanu fù impartítu între numitii in modulu urmatoriu. Galeriu prelanga Traci'a sî Iliriculu, cari le avuse, mai capetã Asi'a mica. Cea-alalta parte a Asiëi séu orientele sî Egiptulu devenira in manile cesarelui Macsiminu. Constantiu Chloru prelanga Gali'a sî Britani'a mai capetã sî Ispani'a; cesarelui Severu i-se veni Itali'a sî Afric'a.

In acestu tempu binefacerile pazei avura ocaziune de a-le gustã nu numai crestinii din Gali'a, Britani'a sî Ispani'a, ci sî cei desub sceptrulu lui Severu, carele se aretã fórté indulgentu in privinti'a religiunei crestine. Insa in Iliricu, Traci'a sî Asi'a mica augustulu Galeriu a purcesu mai departe in tendinti'a nemicirei crestinismului. Dara sî mai tristu vestmentu a imbracatu base-ric'a din oriente, unde cesarele Macsiminu Daza prin edicte a silitu pre prefectii provinciiloru a folosí totu, ce numai mintea omenésca póte nescoci, sî prin ce numai voru fí in stare de sterge numele de crestinu din imperiu.

Impietrita póte fí anim'a, carea se nu se misice la cele ce a insemnatu parintele istoriei basericesci³⁾ relativu la starea de atunci a crestineloru. „Barbatii, dice, aveáu de a suferi focu sî fieru, se aruncáu fere-loru, se afigeáu crucei, in valurile marei si-auflãu mór-tea, membrele corpului li-se ciuntãu, ochii li-se scoteáu afóra, prin fóme sî legature grele sî inchisori intune-cóse se siliãu a se lapedã de credintia . . . Muierile, insuflata de spiritu adevveratu crestinescu, suferiãu nu cu mai puçina constantia torture asemenea barbatiloru, sî secerãu corónele viatiei nemoritórie; apoi candu verginile cu poterea se duceáu la deflorare, mai bucurosu si-sacrificãu viati'a, decãtu se si-peteze flórea inocintiei.“ Intru adevveru e de admiratu tari'a acést'a a crestineloru, séu mai bine, e de admiratu sî adóratu Ddieu, carele a datu una astfelu de tariã alesiloru sei!

La anulu 306 d. Chr. Constantiu Chloru, reintor-nandu de la una expeditiune suscepta incontr'a Picti-loru, in 25 Iuliu a moritu in Eboracu, lasandu cu limba de mórte, cá lui se-i urmeze fiulu seu nascutu din Elen'a, Constantinu.

II. Constantinu, fiulu augustului Constantiu Chloru din antãi'a muieru Elen'a, fù nascutu la a. 275 in opi-dulu Mesiei Naissus. Fiendu Constantiu primitu la dom-nire, cá se fia o mai strinsa relatiune între augusti sî cesari, trebuì se dimita pre muieru sa legiuita Elen'a, sî apoi pre fiulu seu Constantinu a lu-tramite in curtea lui Diocletianu in Nicomedi'a. Aici se bucurã tenerulu indiestratu cu calitãti eminenti de stim'a sî reverinti'a toturoru, asiã cãtu curundu fù denumitu de tribunu in militia.

Constantinu erã inca in curte, precandu Galeriu a intetítu persecutiunea. Acést'a erã inimiculu de mórte precumu alu tatane seu, asiã sî alu lui, vediendu reu-tatiosulu Galeriu in tenerulu tribunu unu altu obstaculu intru ajungerea planuriloru sale. Precandu la a. 305 erã se urmeze abdicerea ambiloru augusti, ochii totu-roru erãu atientiti asupr'a lui Constantinu, despre care erãu mai securi, cá va fí denumitu de cesare. Dara Galeriu a dispusu altcumu, sî Constantinu cu acésta ocaziune fù simpleminte trecut cu vederea.

Una impresiune nu pré placuta a casiunatu acést'a lui Constantiu sî fiului seu, deórace fóra de scirea unui augustu se alesera nouii cesari. Constantinu insa sciù a se predomni. cãci parintele seu erã in tiéra de-parte, sî inca între asiã cercustãri, cãtu prelanga tóta bunavointi'a nu si-poteã luã resbunare pentru acésta vatemare. Elu remase la curtea lui Galeriu, sî acést'a, cá se scape de dinsulu cãtu mai curundu, lu-impintenã se si arete desteritatea in cercu, cá dóra si-va lasã acolo viati'a, sî in lupte i-asemnã pusetiunea cea mai periculósa. Dara elu, gratia curagiului sî fortunei, ce l'a urmatu in tóte dílele viatiei sale, scapã curatu din tóte laçurile inimiciloru sei.

Deodata primesce faim'a trista din Gali'a, cá pa-rintele seu e greu morbosu sî doresce a lu-vedé inca odata, cumu sî rogarea la Galeriu, cá se-i dee facul-tate de a poté parasí pre cãtvã tempu curtea. Rogarea

acést'a Galeriu nu o poteá denegá, sí sér'a i-dede sí sigilulu, adeca impoterirea de a poté caletóri cu post'a imperatésca; totusi cá se-si arete ur'a, dupa ce Constantinu erá acumu gat'a de drumu, voi a-i mai dá ceva mandatu sí lu-invità la elu acasa. Constantinu sciendu bine intentiunile, inca in nóptea acea parasi curtea; la acést'a Galeriu infuriatu dispune, cá se-lu umarésca sí cu sil'a se lu-aduca „ad audiendum verbum.“ Constantinu insa avù minte, petiórele cailoru de posta, de cari nu a avutu lipsa, le ciuntà, sí asiá tóte planurile lui Galeriu se prefecera in fumu.

In caletóri'a sa pre malurile Dunarei cu ochii proprii vediù urmele persecutiunei grele, satele fóra locuitori, cari de frica siedeáu prin paduri sí in crepurele muntiloru. Dupa multe necasuri in urma potù Constantinu salutá vét'r'a parintiésca, unde din partea poporului fù primitu cu celu mai mare intusiasm, sí dupa mórtea parintelui seu, prin colucrarea lui Crocu, principelui Alemaniloru, Constantinu fù prochiarnatu de imperatoriu.

Fapt'a acést'a a Galiloru l'a atinsu reu pre Galeriu, sí prelanga tóte cá Constantinu dupa alegere si-tramise efigi'a la cei-alalti domnitori, Galeriu a dispusu, cá rangulu de augustu se lu-capete Flaviu Severu, cesarele din din Itali'a, éra Constantinu se se indestulésca cu celu de alu doile cesare. Cu linisce primì Constantinu acésta lovitura, sí tóte poterile sí-le a sacrificatu, numai cá se aduca tiér'a in stare buna. Francii, carii pre tempulu acest'a facusera una iruptiune in Galí'a, fure batuti sí doi regi de ai loru portati in triumfu; la Coloni'a Agripin'a fù pusu fundamentulu unei punti spre Germani'a.

Totu in anulu acest'a 306 Macsentiu, fiulu fostului augustu Macsimianu Herculeu, face nu puçina incurcatura in speculatiunile lui Galeriu. Elu, cá fiulu unui augustu sí incóle bravu, erá nutritu de spemea de a ajunge cesare; dara precumu Constantinu, asiá sí elu nu fù luat in consideratiune, sí ran'a acést'a lu-necasiá in viati'a privata, ce o duceá in Rom'a. Audindu insa despre cele intemplete cu Constantinu, sí folosindu-se de ocasiunea binevenita, carea o adusera cu sene nescari neindestuliri ale Romaniloru, carii in negrigirea capitalei Rom'a dupa sistemulu nou afláu una lovitura grea, sí animele fiendu iritate sí prin stórcerea unui tributulu nou impusu de augustulu Flaviu Severu, a pusu tóte in misicare, cá se ajunga sí elu la domniá. Lucrulu se fece, una revólta se sternì, prefectulu se ucise, sí Macsentiu la 27 Octobre 306 fù prochiarnatu de cesare.

Ajungundu-si acumu scopulu, tramite solu la tata seu, carui-a i-cade reu sí displace viati'a privata, sí lu provóca, cá sí elu se faca aseminea. Tata-lu sí fiulu altcumu nu se poteáu vedé unclu pre altulu, dara ambitiunea i-unì. Betranulu primì suatulu sí imbracà éراسi demnitatea de augustu, éra Macsentiu erá oesare.

La audiulu acestor'a Galeriu dispune una armata sub comand'a lui Severu, carele prin fuga si-scapase

viati'a, sí o tramite incontr'a revoltantiloru. Insa cu sucesu nefavoritoriu; càci armata, carea cunosceá pre Macsentiu inca desub domni'a tatane seu, mai tóta trecù la Macsentiu, sí Severu fugì la Raven'a, sí aici cu mare necasu si-scapà viati'a.

Ambii invingatori scieáu bine, cá Galeriu nu va poté suferi pét'a acésta, sí cá cu una óste mai numerosa si-va luá resbunare. Pentru acea Macsimianu trece in Galí'a, cá se chiane pre Constantinu intru ajutoriu; sí cá treb'a se mérga sí mai bine, dede pre Faust'a fiic'a sa de muiere lui Constantinu, sí lu-indiestrà cu titulu de augustu. Tóte fure preparate pentru una serbare insemnata, insa dupa ospetiu Macsimianu se întórcé fóra de óste, càci Constantinu nu potù crede, séu mai bine nu voi a crede betranului cu natur'a de copilu.

Galeriu, precumu prevediusera revoltatii, apare cu una óste in Itali'a; dara sórtea lui nu fù mai favorabile, decâtu a lui Severu. Elu fù batutu sí mare parte a osteniloru desertà, sí asiá Macsentiu devenì cesare, avendu sub sene Itali'a sí Afric'a.

Bun'a intielegere intre Macsimianu sí Macsentiu nu tienù multu; càci parintele misicà tóte, cá se atitie poporulu incontr'a fiului, ba in faci'a senatului lu-dechiarà de depusu. Macsentiu avendu in partea sa óstea, cu ajutoriulu acestei-a scóse pre Macsimianu din Rom'a sí domni singuru in pace. Acumu Macsimianu recurse la Diocletianu, dandu-i suatu, cá se apuce éراسi frenel guvernului; acest'a insa respunde: „Déca ati fi vediutu curechiulu, care l'am plantatu eu, atunci nu ati indreptá càtra mine una astfeliu de rogare.“ Vediendu, cá nu póte capetá ajutoriu nici dintr'o parte, depuse éراسi corón'a sí rogà pre Constantinu, se i dee asilu in tiér'a lui.

La curtea acestui-a duse viatia buna, sí Constantinu mai demulteori lu-intrebá de svatu in unele lucruri mai grele. Dara astutulu betranu amblá cu planuri de a-lu restorná. Cu una ocasiune avendu Constantinu de a merge la Renu, Macsimianu lu-insoçi pana la Treviru, sí de aici se întórcé iute sí ocupà cetatea Arelatului (Arles), prochiarnandu-se pre sene de augustu. Venindu faim'a la urechile lui Constantinu, reintornà sí la Marsili'a prinse pre revoltantulu socru sí lu-despoia de demnitatea de augustu; mai grea pedépsa, luandu in consideratiune etatea-i inaintata, nu voi a-i dictá.

Dara acest'a purcese mai incolo intru a fauri planuri sí machinatiuni, sí rogà pre fiica sa Faust'a, cá se lase numai intr'o nópte deschisa usi'a la dormitoriulu lui Constantinu; planulu acest'a Faust'a lu-face cunoscutu barbatului seu, sí Constantinu dispune, cá in acea nópte se se culce in patu unu eunuchu. In tacearea noptiei vine Macsimianu, strapunge pre celu din patu, sí apoi indestulitu parasesce chil'a, dicundu: „Acumu esti mortu, tirane!“ Constantinu din unu altu apartiamentu i-vine inainte sí lu-prinde, lasandu-i in

voia a-si alege soiulu mortiei; dara elu nu a asceptatu sentinti'a, ci se spendiurà in balconulu inchisórei.⁴⁾

Juliu Papfalvai.

(va urmá.)

1) Hist. eccl. I. VII. c. 5.

2) v. Wouters I. c.

3) Eusebiu Hist. eccl. I. VIII. c. 14.

4) Eusebiu I. VIII. cap. 13.

Misiunea preotului rom. faia cu poporul.

(disertatiune natiunale-basericésca.)*

Religiune si moralitate, natiune si patriotismu, instructiune si civilisatiune!

Éca marile principie, marile idee, cari au redicatu sî sustienutu totdeun'a respectulu sî glori'a individiloru, popóreloru sî a natiuniloru.

Pana ce betran'a Roma sî vechi'a Grecia au fostu aderinte religiunei loru, pana ce cresceá in sinulu loru plapand'a flóre a moralitáti, pana ce ardeá in pieptulu loru foculu sacru alu iubirei poporului sî patriei, pana ce scientiele sî artile eráu o ocupatiune dulce sî placuta pentru celu mai mare barbatu alu statului intogmá, cá sî pentru celu din urma fliu alu Patriei: pana atunci au esistatu superbe, cu capulu inaltiatu susu cátra ceriu, demne de numirile splendide, ce li-se dá, demne a se numi un'a „regina orbis“ sî cea-alalta „potens Achaia.“ Dupa ce in sa averile i-au facutu lucuriosi sî lucuri'a cá de comune i-a molesitu sî coruptu, dupa ce a incetatu a esí din sinulu Romei betrane ómeni religiosi cá Num'a Pompiliu, vertuosi cá Cato sî Lucreti'a, patrioti cá Grachii sî num'a loru, iubitori ai poporului cá Manliu sî Cesare, instructori sî civilisatori cá Cicero, Senec'a etc.; dupa ce fratii de unu sange, in locu de a se intielege intre sene pentru binele sî inaintarea poporului, au inceputu a sfasiá sinulu dulcei loru mame prin certe sî imparechiári derimatórie: puterea gloriosului statu romanu inca a inceputu a decadé, pana candu in urma in locu de „regina orbis“, carea dictase legi la intrég'a lume mai bine de 1000 de ani, s'a facutu una „regio orbis.“

Acést'a fu sórtea sî a vechiei sî potintei Grecie. Si acést'a e sórtea tuturoru gintiloru acelor'a, cari nu-su inspirate de ideele de viatia sî putere ale individiloru, popóreloru sî natiuniloru.

Asiadara inainte de tóte religiune sî moralitate, natiune sî patriotismu, instructiune sî civilisatiune! Si Romanulu a preceptutu, ce scumpe talismane suntu acestea pentru viati'a sî venitoriulu gloriosu alu unei natiuni; a preceptutu, cáci a invetiát'o acést'a, dorere, chiaru din esperinti'a fratelui seu depreste Alpi. A preceptutu, dícu, dar' nu s'a potutu provedé cu aceste arme ale venitoriului gloriosu, nu, pentru cá tempuri vifórose au trecut prestu capulu dinsului. Erou cá strabunii sei, elu a respinsu pre tóte popórele cutropitórie, cari pre tempulu emigratiuniloru celoru mari

*) Acésta disertatiune, carea e o particica din opsiorulu „Misiunea preotului rom. faia cu poporul si estrasuri biograf. din viati'a celoru mai celebri preoti rom.“, ce voiá a publicá N. F. Negrutiu, s'a compus sî rostitu cu ocaziunea adunarei generali a Soc. Alexi-Sincaiane, tinue in 12/24 Nov. 1870, la care au fostu de faia, prelanga multime de óspeti alesu de ambe secsele. sî cei mai destinsi preoti ai diecesei ghierlane in numeru fórtu insemnatu, fiindu atunci coadunatu in Ghieri'a „consistoriu plenariu“.

ale popóreloru, l'au atacatu in patri'a sa, cu scopu, de a i-o rapí; le-a respinsu, sî elu a remasu domnu in patri'a sa; dara a fostu pré ga'ta a dá mana de amicétiá celui ce i-o cereá cu vicieniá, sî acestu caracteru nobilu l'a repusu.

Dá, Stralucita Adunare; Romanulu a ajunsu díle amare, díle de doliu sî dorere. Aveá una patria udata cu sangele parintiloru sî strabuniloru sei, una patria mandra sî fertila, dar' dulcetiele ei le gustáu altii, averile ei le esportáu strainii; munciá díu'a nóptea bietulu poporu romanu in pamentulu seu propriu, sî veniá strainulu de-i duceá fuptulu tiérineloru sale. Déca boulu seu cadeá sub greutatea jugului, i-se garboviáu spatele sub loviturile crude ale parcalabului domnescu sî erá injugatu in loculu boulu seu, spre a nu se pierde díu'a de lucru a domnului.

Corpulu, mintea sî chiaru anim'a dinsului eráu incatusiate cu catenele grele ale selaviei. Poterile corporali si-le consumá lucrandu díu'a nóptea pamentulu seu propriu, pentru a nutri din fruptele lui pre strainii opresori, trebuia se-si redice braiele spe a aperá pre inimiculu seu internu de nevalitorii din afóra. Mintea i erá incatusiate in catenele intunerecului, a ignorantiei, neiertandu-i-se Romanului a avé scóle sî a-si invetiá pruncii la carte, pentru cá astfeliu mai usioru se póta fi tinue in jugulu selaviei. Si astfeliu sî anim'a dinsului remaneá nepoleita sî nenobilata. Singuru sufletulu i scapase de a nu fi aservitu, desí se facusera incercári sî pentru acést'a, d. e sub Rakotzi cu introducerea in biserice a cártiloru lucrate in spiritulu calvinisticu, sî dincolo de Carpati cu introducerea cártiloru grecesci. Dar' apoi cáte incercári nu s'au facutu pentru uciderea morala-spirituala sî intelectualá a dinsului?!

Déca in butulu tuturoru acestor'a elu esista si adi, ast'a e unu semnu invederatu despre puterea de viatia, ce se afla in venele lui, e una garantia ddieésca, cumu cá elu va se esiste pentru unu venitoriu demnu de alu strabuniloru sei. Elu scapá cá prin una minune din atáte tempestáti infricosiate, ce l'au amenintiatu cu cutropire, din midiuloculu undeloru, ce se certáu pentru inghitirea lui; elu scapá, multiamita lui Ddieu, care singuru i-a condusu, triremulu, si viaza inca pastrandu-si nevatemate institutiunile strabune.

Si adi — multiamita spiritului de perfectiunalitate, cu care ne-a indiestratu Ddieu, — abiá de vre dóue diecenie respirandu mai liberu, amu facutu pasi insemnati pre calea progresului, ne-amu introdusu binesioru in domeniulu scientieloru, incátu suntemu ferici a avé in sinulu nostru unu numeru considerabile de barbati literati: preoti, istorici, filologi, jureprudenti, naturalisti, poeti etc., cari potu ocupá locu onorificu la més'a oricarei adunári de barbati scientifici, fia acea in Franci'a séu in Itali'a, in Angli'a séu in Germani'a, in Spani'a séu in Elveti'a.

Ce dorere in sa, cá si la noi chiaru acea clasa de ómeni, chiaru acelu membru alu natiunei, care e mai necesariu pentru sustinerea viatiei materiale a natiunei intregi, acea clasa de ómeni, care face cá pamentulu

se fia o mama comuna bine-fruítoria, carea din fruptele sale se nutrésca pre atáti ómeni de atáte caractere, — poporulu, pre care Persianalu in cea mai vechia carte religiósá a sa, in Zendavesta, lu-numesce funtan'a abundantie, acestu poporu, dicu, atátu de folositoriu, atátu de necesariu pentru tóte cele-alalte clase ale omenimei, jace in negur'a nescientiei, in intunereculu ignorantiei! . . . Minteá lui se acopere sí adi de unu nuoru grosu, care nu-lu lasa a vedé mai departe, decátu in giurulu seu; sí adi sente in sufletulu seu setea tormentatória de a vedé odata resarindu sórele caldurosu alu scientiei sí pentru dinsulu.

Dá, Str. A. Poporulu romanu sente in intrulu seu ide'a a totu ce e bunu, frumosu sí conducatoriu la unu venitoriu gloriosu. Insa cine se desvólte in internulu dinsului acésta idea sublima? Cine se faca, cá acésta idea plina de speranti'a celoru mai bune sí mai salutarie frupte se devina una realitate mantuitória sí gloriificatória pentru poporulu nostru martiru? Acést'a e intrebarea de viatia, acést'a e intrebarea intrebárilor, intrebarea, de la a carei resolvire bine sucésa aterna venitoriulu de auru alu romanimei, glori'a romanismului sí splendórea numelui romanu. Pentru cá omulu de sene nu se póte desvóltá; debilitatea lui reclama una potere ajutatória, unu braçiu binefacatoriu, care se-lu redice din intunerecu la diuori sí de aici la lumina. Asemenea caletoriului, care retacindu calea, are lipsa de unu caleusu, pana se dee éراس in calea cunoscuta: asiá sí poporulu romanu are lipsa de conducatori abili, cari se-lu redice din abisulu fiorosu alu intunereculu nescientiei, in care l'a aruncatu vitregi'a trecutului.

Amaru in sa caletoriului, déca perdiendu-se in locuri selbatice sí desierte nu afla omu, care se-lu conduca la calea cea drépta; lu-apuca nóptea, fiérelé selbatice nevalescu asupr'a lui, sí sermanulu de elu candu aveá póte cea mai mare sperantia de viatia, candu ai dinsului lu-acceptáu cu celu mai mare doru, candu erá mai necesariu pentru famili'a sa, se spinteca de fiérelé selbatece, sí capetu de tóta sperarea. Dara mai vai sí amaru poporului, care aruncatu in abisulu intunecatu alu ignorantiei, nu are cine se-i tinda mana salvatória; elu dispare cásí cumu n'ar' fi existatu.

Poporulu romanu, Str. A., trecundu prin cea mai rigida scóla a esperientiei, insielatu sí maltractatu amaru de toti, caror'a le tinsese mana amicala, suferindu cele mai mari opresiuni sí torture de la acei-a, cari juraseru a-i fi amicii lui, aducundu-si aminte sí adi (càci Romanulu tiene minte) de nedreptatirile, ce a avutu de a-le indurá parintií sei de la acei'a, pre cari i-a fostu primitu se le fia frati, adi nu mai ascépta nici unu bine de la straini. Acufundatu in celu mai grosu intunerecu alu ignorantiei, sentiendu in sene celu mai mare doru de viatia, desí are cele mai mari sperantie de unu venitoriu ferice, desí adi mai multu decátu oricandu e desvóltata in dinsulu conscienti'a demnitátií sí a destinatiunei sale: totusi mai voiesce a remané neinvetiatu sí Romanu, mai voiesce a remané sí a

móri in negur'a nescientiei sí ignorantiei cá stranepotulu alu divului imperatoriu Traianu, decátu a primí unu braçiu, unu ajutoriu strainu; mai voiesce a remané nescutoriu, decátu a bé din pocálulu inveninatu alu scientiei in limba straina, convinsu fiendu, cá cea ce pentru o natiune e miere, carea i indulcesce sí intaresce corpulu sí sufletulu, pentru alt'a dupa diversitatea caracterului, facultátiloru sí aspiratiuniloru sale póte se fia veninu pestiferu.

De la strainu nu ascépta nici unu bine!

Fiendu cá in sa are sperantia de unu venitoriu splendidu sí gloriosu; fiendu cá cauta la dinsulu ochii Europei intregi cá la stranepotii unui poporu de regenti, eroi, filosofi, literati etc.; fiendu cá nu voiesce a renunciá de loculu, ce-i este meritulu dupa originea sí calitátile sale nobili a ocupá pre scen'a lúmei civilisate: cine va se-lu conduca la destinatiunea sa? Cine se-lu conduca la isvorulu apei viue a religiunei salvatóriae a Domnului n. I. Christosu sí alu scientiei gloriificatóriae? Cine se-lu conduca la més'a cea mare a cunoscentieloru, pre carea suntu asiediate cele mai delicate, mai intaritórie sí mai salutari bucate? Cine se-i grigiésca sufletulu? Cine se-i nobiliteze anim'a? Cine se-i cultive mintea? Cine altulu, déca nu preotulu, carele e in cea mai deaprópe relatiune cu dinsulu?

Sublima e dara misiunea preotului romanu, cu atátu mai sublima, cu cátu se redica sufletulu, anim'a sí mintea omului asupr'a toturoru celoru-altate lucruri din natura. Sí eu, Str. A.! sum pré convinsu, cumu cá debilele mele poteri intelectuali nu-mi voru concede a tractá cu destula demnitate unu obiectu atátu de sublimu, sí numai speranti'a, cá veti fi indulgenti fácia cu unu inceputoriu, mi-a datu curagiulu, de a me ureá asta séra pre tribuna spre a tractá acestu obiectu. Binevoiti a recugetá, cumu cá in momentulu presinte nu ve vorbesce unu barbatu incaruntítu in bibliotece, incaruntítu in tractarea scientieloru, ci unu june, pentru care terenulu scientieloru pana eri alalta-eri erá „terra incognita“, unu june, care pentru prim'a óra are norocire de a pásí inaintea unei adunári atátu de numeróse sí stralucite. Me voiu sentí in sa pré ferice, déca prin acestu cuventu debilu alu mieu voiu poté misicá pre vre unu barbatu de specialitate, cá se tracteze acestu obiectu mai indetaiu sí mai cu demnitate. —

Stralucita Adunare! Amu esprimatú ideele religiune sí moralitate, natiunesí patriotismu, instructiune sí civilisatiune, cá sí principiile necesarie pentru oricare natiune séu poporu, care tientesce la o tréptá mai inalta in soçietatea omenésca, pentru oricare poporu, ce are aspiratiunile unui venitoriu ferice, splendidu sí gloriosu.

Dara óre cine a sustienutu in trecutu in sinulu poporului romanu simburulu acestoru idee salutarie? Rspundu: preotulu! Dá, preotulu a sustienutu in dinsulu religiunea sí moralitatea in mediuloculu incercárilor de a-lu despoiá de religiune sí de a-lu desmoralisá. Preotulu a facutu pre poporulu romanu a se convinge, cumu cá singuru prin lumin'a credintiei crestine, singuru prin curati'a moravuriloru sí castitatea animei

remane omulu cea ce e destinatu de Provedintia a fi, una fientia, carea se ocupe loculu intre lumea spiriteloru și cea a animaleloru, una fientia, carea se tientesca in continuu la unu ce mai inaltu, la Ddieu.

Preotulu a sustienutu in poporulu romanu sentiulu de natiunalitate și patriotismu. Preotulu a facutu pre poporulu romanu se precépa, că precumu una pasere se destinge decătra alt'a prin viersnlu seu, și precumu vulturulu nu esprime căraitulu eiórei, nici ciocarlı'a viersulu vrabiei: asiá nici poporulu romanu nu e iertatu se-si parasésca limb'a sa natiunala dulce și frumósa, pentru a se tolosi de una limba straina și contraria limbei sale natiunali. Preotulu l'a facutu se precépa, că precumu unu animalu se destinge decătra altulu prin exteriorulu seu, și precumu leulu nicicandu nu-lu vedi in piele de lupu, nici tigrulu in piele de vulpe: asiá nici dinsulu nu e iertatu se-si parasésca portulu seu natiunalu pictorescu pentru de a imbracă altu portu contrariu caracterului seu natiunale. Preotulu l'a facutu pre poporu, se-si iubésca patri'a, in care fure straplantati parintii sei, in care s'a nascutu dinsulu; se iubésca acestu pamentu ingrasiatu cu scumpulu sange alu parintiloru și strabuniloru sei. Preotulu l'a invetiatu a cunósee, cătu de multu pretiuesce pentru unu poporu una patria. Și candu poporulu cufundatu in cea mai grósa intunecime incepeá a desperá de venitoriulu seu, preotulu a fostu, care a reversatu asupr'a dinsului din candu in candu câte una radia mai luminósa a invetiaturei, instruindu-lu despre trecutul seu, și facundu-lu a nu desperá de venitoriulu seu.

N. F. N e g r u t i u, teol. ghierl.

(va urmá.)

Fost'a santulu apostolu Petru vreodata in Rom'a?

Intrebarea acést'a a fostu in decursu de 14 secli, pana la Marsiliu Patavinu și Gulielmu, dascalulu lui Wicleff, necunoscuta in scienti'a teologica crestina. Pre urm'a acestoru Lutheru și cei-alalti reformatori ai seclului XVI. o pusera pre tapetu, éra in dilele nóstre unii esegeti protestanti denou se calarescu pre loculu din I. Petr. 5, 13: „Ve saluta baseric'a adunata in Babilonu;“ deunde deducu, că s. Petru a dóu'a epistola, pre carea altcumu protestantii nici nu o primescu de canonica, adresata cătra acelesi provincie, cătra cari și cea d'antâiu, a scrisu-o totu din Babilonu, și inca scurtu inainte de mórtea sa. Deci s. Petru niciodata n'a fostu la Rom'a, nici a portatu demnitatea de episcopu alu acestei urbi, nici a suferitu acolo martiriu. Estmodu primatulu papiloru romani n'ar' avé fundamentu reale.

Asupr'a intrebatiunei acestei s'a tîenutu in urbea eterna, cu incuvientiarea santitatei sale a papei, in 9 și 10 Febr. a. c. o disputa publica intre teologi catolici și protestanti. Noi amu fostu luatú notitia despre dins'a, promitiendu, că ne vomu reintórce asupr'a ei. Acumu pre urm'a diverselorú reporturi diuaristice

venimu și noi a multiamí curiositatea onoratiloru nostri lectori prin o scurta relatare.

Ansa discusiunei din vorba dede unu anunciu alu pastoriulu evang. Franciscu Sciarelli, cumu că in 1. Fauru va se tiena una prelegere publica, in carea redimatu pre s. Scripturá și pre parintii basericesci va se demustre, că s. apostolu Petru nicicandu n'a fostu la Rom'a. La acést'a „Societatea pentru afacerile catolice“ facundu unu apelu, preotii cat. Annivitti, Fabiani, Ciccolini, Guidi, Cipolla și Deggiovani se dechiararu gat'a a se demite la o disputa cu adversarii asupr'a acestui punctu. Protestantii se invoira, din a caroru parte se alesera Sciarelli, Gavazzi, iesuitu apostatu, și Ribetti.

Disput'a, presiediuta de catolicii principele Mariu Chigi și asiesoriulu consist. de Dominicis și de protestantii anglesi Piggot și Philipps, s'a invertitu prelanga propusetiunea, respectivu intrebarea: e intemeiata séu ba credinti'a cat., carea tîene, că s. Petru in alu 2-le anu alu domnirii imperatului Claudiu, adevca camu la a. 42 d. Chr., a venitu la Rom'a, acolo a gubernatu baseric'a crestina tempu de 25 de ani, și la a. 67 d. Chr., anulu ultimú alu domnirii lui Nerone, a moritu cu mórte de martiru?

Protestantii aduseru inainte urmatóriele. In sensulu epistolei santului apost. Paulu cătra Galateni s. Petru la a. 39 a fostu in Ierusalimu, unde a petrecutu la elu 15 dile cá óspe santulu Paulu; la a. 42 s. Petru, dupa reintórcerea sa din Cesarea, petrece inca totu in Ierusalimu; la a. 43 lu-aflámu in Iope și Lid'a, unde reinvia pre Tabit'a și vindeca pre paralticulu Enea; dupa acea botéza in Cesarea pre centurionulu Corneliu, și intornandu-se la Ierusalimu, aici i-se face imputare din partea credintiosiloru, căci a petrecutu in cas'a etniculu Corneliu; Erode Agrip'a la a. 45 arunca in carcere pre Petru, de unde se eliberéza in modu miraculosu și se presinta in cas'a Mariei, mamei lui Marcu; la a. 56 in sinodulu ierusalimiténu s. Petru e de fația.

Ss. evangeliu și s. Luc'a, singurulu martoru oculatu, in Faptele apost. nu ne spune nemica despre vre o caletoria au petrecere a lui Petru la Rom'a. Asemenea s. Paulu, scriendu la a. 58 epistol'a sa cătra Romani, nu face nici o amintire despre apostolulu Petru; in a. 61 s. Paulu vine la Rom'a, și aici nimene nici macaru cu unu cuventu nu i-memoréza de s. Petru séu de activitatea lui, dincontra Evreii din Rom'a luintréba pre s. Paulu despre sect'a crestineloru; s. Paulu remane 2 ani in Rom'a, scrie de aici patru epistole, in cari vorbesce despre obiecte diverse, dara despre s. Petru tace tacerea pescelui. S. Paulu adreséza la a. 66 epistol'a sa cătra Timoteu, in carea se plange, că, afóra de Luc'a, cei-alalti toti l'au parasitu.

Ce e mai multu, Clemente Romanulu scriendu la a. 70 epistol'a sa cătra Corinteni, despre s. Petru numai atát'a ne spune, că „a moritu in presinti'a gubernatoriloru romani“, ci Rom'a numai prin provincie aveá gubernatori. Soiulu mortiei lui Petru, cruceflgerea cu capulu in diosu nu erá neindatinata la Persi și

Parti, asiá câtu sî de aici se pôte deduce, cã s. Petru a moritu in Babilonu, metropolea Chaldeei, de unde a sî scrisu fideliloru din Pontu, Galati'a, Capadoci'a, Asi'a sî Bitini'a, in care scrisóre desémna apriatu loculu petrecerei sale, dîcundu (I. Petr. 5. 13): „Inchina-se voue adunarea cea din Babilonu.“

Pre urma ce se tiene de tradițiunea despre convenirea santului Petru cu Simonu magulu in Rom'a, Eusebiu sî cei-alalti scrietori basericesci au fostu sedusi prin s. Iustinu martirulu, carele pre la midiuloculu secl. II. dîce cã a vediutu la Rom'a intre cele dóue punti ale Tibrului statu'a redicata de Claudiu sî Romanii etnici „Simoni deo sancto;“ sapàri mai nóue in sa au demustratu, cã inscripțiunea statuei suna „Semoni deo sancto fido“, v.-s.-d. in onórea lui Semo, unui dieu vechiu sabinu.

Contr'a argumenteloru protestantice teologii catolici intonara, cã referintiele precarie ale primiloru crestini din Rom'a cumu sî starea sî decadinti'a morale a capitalei imperiului romanu au subministratu santului Petru temeiul de ajunsu, spre a numi Rom'a Babilonu, cumu se numiá ea uneori sî in alte documente, sî se numesce apriatu sî in Apocalipse la c. 17 v. 5, 9 sî 18: „Babilonulu celu mare, mam'a curvie-loru sî a spurcatiuniloru pamentului, este cetatea cea mare, carea siede pre siepte munti sî are imperati'a preste imperatii pamentului.“

Mai incolo desî in a. 2. alu imp. Claudiu, in care tempu punu Eusebiu, s. Ieronimu sî alti scrietori vechi venirea corifeului apostoliloru la Rom'a, cumu sî in anii urmatori aflãmu pre s. Petru sî in Ierusalimu, nu se pôte presupune, cã capulu basericei se nu se fia rapeditu sî se nu fia petrecutu restempuri mai indelungate sî la Rom'a; mai alesu fiendu lucru constatatu, cã inca inainte de venirea santului Paulu „credinti'a Romaniloru se laudá in tóta lumea“ (Rom. 1, 8), sî cã caletori'a preste marea mediterana pana la Rom'a nu tieneá mai multu de 14 díle. Tacerea santei Scripture despre petrecerea apostolului Petru la Rom'a nu demustra nemica, deórace s. Scriptura stã din scrieri ocazionali, éra nicidecumu nu e unu atare opu istoricu, care se vree a descrie cutare evenimentu intr' unu modu pragmaticu sî cu tóte amenuntimile.

Acestu argumentu negativu scosu din tacerea santei Scripture e cu atãtu mai debile, cu câtu incontr'a lui stã argumentulu positivu alu tradițiunei basericesci. Baseric'a crestina indata de la primii sei secli a crediutu sî tienutu necontentitu, cumu cã s. principe („verhovnicu“) alu apostoliloru, Petru, a venitu la Rom'a, a fostu episcopu alu Romei sî s'a coronatu cu cunun'a martiriului in Rom'a dimpreuna cu s. Paulu, soçulu seu in ostenélele apostolesci. La inceputulu secl. III. Caiu provóca pre Proclu, patronulu sectariloru Catafrigi, se vina sî se védia la Rom'a mormentele santiloru apostoli Petru sî Paulu. Scrietorii sî parintii basericesci mai fóra esceptiune memoréza in scrierile loru acestu faptu, séu celu puçinu aluda la dinsulu. Nici Fotiu, Cerulariu cu cei-alalti adversari ai Latini-

loru nu l'au trasu la indoiéla. Liturgi'a basericei celebréza acestu faptu cu pietate sî in modu serbatorescu, (v. meneiulu nostru la 16 Ianuariu sî 29 Iuniu.)

Statu'a lui Semo, aflata pre tempulu lui Gregoriu XIII., nu se pôte demustrá cã ar' fi identica cu cea memorata de Iustinu mart.; atari statue semoniane potu se se mai afle, deórace cultulu lui Semo a fostu tare latitu in Rom'a, éra Iustinu vorbesce numai de una statua redicata lui Simonu magulu.

In fine, sî mai pre susu de tóte, e fapta nenegabila primatulu basericei romane, demnitatea principésca sî precelinti'a ei intre tóte basericele lumei crestine, pre carea crestinii totdeun'a au recunoseutu-o, sî pre carea sî unu Calvinu sî alti protestanti numerosi n'au potutu se nu o marturésca. Insa o alta cauza a acestei prerogative, afóra de siederea santului apost. Petru in scaunulu archipastorescu alu Romei, nu se pôte asemná. Ci primatulu scaunului apostolescu romanu e unu „fait accompli“, unu faptu complinitu sî esistinte pana in díua de adi; deci s. Petru, principele apostoliloru, ori câtu de defectuósa ar' fi istori'a apostolatului seu, a trebuitu se fia in Rom'a sî episcopu alu Romei, (cfr. Foggini De Romano d. Petri itinere; Windischmann Vindiciae Petrinae, s. a.)

Sî cu acést'a interesant'a disputa teologica-literaria de dóue díle, tienuta in palatiulu sabinu din Rom'a, se terminá.

Dr. G. Silasî.

Amvonulu.

In baserica se cade se ne infagisiãmu cu reverintia sî iubire.

(predica la santire de baserica, séu, cu puçina modificare, sî pre unele dominece depreste anu.)

„Santit'am cas'a acést'a, cá se se puna numele meu acolo in secli, sî voru fi ochii miei acolo sî anim'a mea in tóte dílele.“
III Imp. 9, 3.

Éca díu'a cea demultu dorita, I. A., a sositu! Éca díu'a destinata spre iubire, càci asta-di ve demustrati iubirea vóstra sincera in modulu celu mai frumosu càtra pré bunulu Parinte cerescu! Éca díu'a de bucuria in ceriu sî pre pamentu! In ceriu: càci asta-di se bucura toti angerii sî santii, tóte cetele, poterile sî capeteniele din ceriuri; ba se bucura insusi Ddieu in tronulu seu cerescu, se bucura, sî cumu nu? Au dóra baseric'a acést'a, redicata din sudórea façiei vóstre, nu este ea óro celu mai frumosu semnu alu alipirei vóstre sincere càtra dinsulu? Nu este ea óre cunun'a cea mai frumósa, impletita de manile vóstre spre infrumsetiarea cultului divinu sî laud'a celui Atotpotericu? Nu este ea óre documentulu celu mai invederatu, pre carele lu-puneti voi asta-di in man'a lui Ddieu, spre a dovedí, cã voiti a remané pentru totdeun'a credintiosi càtra dinsulu?

Asiá este, I. A., asta-di e bucuria deplina in ceriu, dar' e bucuria sî pre pamentu. Totu sufletulu crestinu dintre voi pôte fi indestulitu sî ferice, deórace asta-di poteti díce: Parinte pré bune, Ddieule potinte! cauta din ceriu la acésta baserica; éca-o tí-o amu gatatu, éca tí-o inchinãmu sî santimtu tie din tóta anim'a sî din totu sufletulu nostru; indura-te dara sî o primesce, sî te asiédia intr' ins'a cá in locuinti'a cea santa a ta; éca tí-o amu edificatu, cá se ne coadunãmu intr' ins'a in tóte dílele viatiei nóstre; descinde dara din tronulu teu cerescu sî te asiédia pe altariulu acést'a, cá totdeun'a se fii in midiuloculu nostru; càci tu ai dísu: „Unde suntu doi séu trei adunati in numele meu, acolo sum sî eu in midiu loculu loru.“ Mat. 18, 20.

Asta-di este dñu'a acea marétia, carea nicicandu se nu se stérgea din animele vóstre; căci asta-di insu-si Domnul vorbese cătra voi, repetîndu cuventele, cari le-a dîsu lui Solomonu, candu acel'a i-oferi baseric'a din Ierusalimu: „*Santit'am cas'a acést'a scl.*“ Dá; aici pre santulu altariu de adi inainte locuesce acel'a, care pórtá venturile sí nuorii ceriului; acel'a, care cu unu singuru cuventu a creatu tóte, ceriulu sí pamentulu, sórele, lun'a sí stélele, muntii, siesurile sí vâlile adunci, in fine tóte viatiuitóriele in ceriu sí pre pamentu. Aici pre s. altariu locuesce de adi incolo imperatulu imperatiloru sí domnulu domniloru, Creatoriulu ceriului sí alu pamentului. Aici locuesce acelu mnelusielu nevinovatu, care din iubire nemarginita cătra noi si-a versatu sangele pre lemnulu de rusine alu crucei; locuesce acelu isvoru alu blandetiei, bunatatiei sí amórei perfecte, care cu anima palpitanda sí braçie deschise ne chiama, dicundu: „*Veniti la mine toti cei osteniti sí insarcinati, sí eu ve voiú usiorá pre voi*“, Mat. 11, 28.

De aici se vede, I. A., că in cas'a Domnului, adeca in baserica, trebue se ne infaçisiamu sí portámu I. cu reverintia, II. cu iubire. Despre aste dóue venindu a ve vorbi asta-di, ve rogu, cá pentru onórea casei Domnului sí pentru folosulu vóstru sufletescu se fiti atenti. —

I. Baseric'a este unu locu santu, alesu sí santitu de insu-si Ddieu, cu scopu, de a primí acolo sacrificiele sí rogatiunile credintiosiloru. „*Ales'am loculu acest'a*, dice Domnulu, *se fia mie casa de sacrificiu; de voiú inchide ceriurile sí nu va fi plóia, sí de voiú tramite locuste sí mórte asupr'a poporului meu pentru fóradelegile lui, sí de se va umili sí va cantá façi'a mea sí se va întórce din căile lui cele rele, wrechiele mele voru fi ascultatórie spre rogatiunea locului acestui-a, deóruce am alesu sí am santitu cas'a acést'a, cá se fia numele meu intr' ins'a in secli, sí voru fi ochii miei sí anim'a mea acolo in tóte dílele*“, II. Paral. 7, 17—15.

Sí ce cugetati, I. A., pentru ce a alesu Ddieu togmai baseric'a de locu sie, spre a convorbí cu creatur'a sa? Au nu póte elu ascultá orisfunde rogatiunile credintiosiloru? Au nu este elu in totu loculu de façiá? Ba in totu loculu, in ceriu sí pre pamentu, in sóre, luna sí stele, pre nuorii, muntii sí siesuri, ma sí in locurile cele mai ascunse sí in padurile cele mai intunecóse, precumu dice s. Davidu: „*Unde me voiú duce de la spiritulu teu, sí de la façi'a ta, Dómne, unde voiú fugi? de me voiú sui in ceriu, tu acolo esti; de voiú descinde la iadu, tu de façi'a esti; de voiú luá aripele ventului de demanétia sí de me voiú asiédia la marginile marei, sí acolo man'a ta me va conduce sí protege*“, (Ps. 138, 6—9). Pentru ce nu si-a alesu dara de locu sie-si sórele frumosu, séu lun'a melancolica, séu altu locu maiestaticu? Pentru acea, I. A., căci a voitu se pretiuimu sí onorámu s. baserica mai pre susu, decâtu sórele, lun'a sí stélele, mai pre susu decâtu întregu universulu cu toti tesaurii sí tóte frumsetiele lui. Pentru acea a dîsu: „*Santit'am cas'a acést'a, cá se se puna numele meu acolo in secli.*“

Cumu că in baseric'a santa a Domnului trebue se ne infaçiosiamu sí portámu cu onóre, cuventia sí frica ddieésca, insusi Ddieu ne damanda. Celu atotpotericu totdeun'a a pretinsu, cá omenimea se se pórté cu reverintia in locurile acelea, cari sí-le a alesu dinsulu spre a conversá cu creatur'a sa. Cine nu-si aduce aminte de preceptulu aspru, ce a datu Ddieu lui Moise la rugulu celu nearsu? „*Nu te apropiá, dice elu lui Moise, ci-ti desléga incaltiamentele din petiórele tale, cá loculu, in carele stai tu, pamentu santu este*“, (Esire 3, 5.)

„*Nu te apropiá aice*“ resuna sí asta-di vócea divina cătra fiesecare omu desub sóre; nu te apropiá de cas'a cea santa a mea, de sant'a baserica, pana ce nu vei deslegá tóte cugetele sí grigiele lumesci din anim'a ta; căci loculu, in carele stai tu, pamentu santu este. Nu te apropiá, pecatosule, fóra de a-ti propune firmu, cá vei urí sí parasí tóte peccatele tale din adunculu animei; căci loculu, in carele stai tu, pamentu santu este. Nu te apropiá, betranule, nu cutediá a pasí peste pragulu casei

acestei-a, fóra de a-ti propune, că in acestu tempu destinatu spre adorarea lui Ddieu vei uitá cu totulu pana chiaru sí de betranetiele tale adunci sí mórtea-ti amenintatória, sí vei cugetá singuru la Ddieu, laudandu-lu, iubindu-lu sí adorandu-lu, cumu i-se cuvine; căci loculu, in carele stai tu, pamentu santu este. Nu te apropiá aicea, resuna vócea divina cătra parintele de familia, nu te apropiá, pana nu vei alungá din anim'a ta paterna tóte cugetele sí grigi'a despre famili'a-ti iubita; nu te apropiá inainte de a-ti propune, că in tempulu, in care stai inaintea lui Ddieu, singuru cu Ddieu se va ocupá cugetulu, sufletulu sí anima ta barbatésca; căci loculu, in carele stai tu, pamentu santu este. Totu astfelu resuna vócea divina teneriloru sí tenerelorú; nu ve apropiati, dice ea, nu ve apropiati aice, pana nu veti jurá, cá anim'a vóstra juna, intréga, nepetata, plina de iubire sí castitate angerésca, o veti oferí Parintelui vóstru cerescu: căci loculu, in carele stati voi, pamentu santu este. Sí totu astfelu sí nóue, cari ne-amu coadunatu la acésta serbatóre marétia, cu scopu, de a santi sí inchiná lui Ddieu acésta baserica frumósa, ne resuna vócea divina: nu cutediati a intrá in localulu acest'a, fóra de a ve deslegá mai inainte animele vóstre de tóte desiertatiunile lunei viclene, nu cutediati a intrá séu a ve portá in loculu acest'a cu nereverintia, ci cu onóre sí frica ddieésca; căci loculu, in carele stati voi, pamentu santu este.

Santu este loculu acest'a, I. A., pentru că nu e aici altucevá, decâtu cas'a lui Ddieu sí pórt'a ceriului. Santu este loculu acest'a, căci insusi Ddieu l'a santítu in díu'a de asta-di prin episcopulu seu. Au dóra nu ne spune credintia nóstra cea firma sí adevérata, nu ne enaréza ea óre cuventele santitórie, cari cu câteva minute inainte de ast'a le rostí insu-si Ddieu: „*Santit'am cas'a acést'a, cá se se puna scl.*“ Seiti, I. A., cu totii intempleria de la muntele Sinai, candu demandá Ddieu poporului Israilu, se-si spele vestmentele sí in dóue díle se se pregatésca, cá in a trei-a se se faca demni, cu onóre sí frica ddieésca a-lu intempiná pre dinsulu sí a primí mandatele lui. Ba amenintia cu mórte pre toti acei-a, cari s'aru portá cu nereverintia façiá cu loculu intempinarei lui, cu muntele Sinai. „*Paditi-ve*, dice Domnulu, *se nu ve suiti in munte, nici se ve atíngeti de ceva dintr' ale lui, cá totu celu ce se va atíngé de munte, cu mórte va morí; se nu se atínga de elu mana, cá cu pietre se va ucide séu cu sageti se va sagetá*“, (Esire 19, 10—14).

Pentru ce demanda Ddieu poporului Israilu, se-si spele vestmentele? Pentru ce pretinde de la Israeliteni, cá acei-a se stee curati inaintea lui, nu numai sufletescu, dara sí trupescu? Pentru acea, I. A., pentru că elu este mai curatu decâtu róu'a demanetiei sí radiele sórelui, e mai santu decâtu totii santii sí angerii, sí asiá sí loculu, unde se asiédia elu, trebue ce fia curatu sí santu, mai santu sí mai pre susu decâtu tóte palatiele splendide ale imperatiloru pamentesci. Căci ce este tóta poterea sí marirea imperatiloru pamentesci façiá cu poterea sí marirea lui? Atát'a, I. A., cátu e unu picuru de róua façiá cu marea sí unu firu de nesipu façiá cu întregu rotogolulu pamentului. Asiá este. Elu e celu mai curatu sí santu, sí pretinde, cá sí loculu, unde se asiédia între ómeni, se fia curatu sí santu. Pretinde, cá santitatea locului acestui-a se nu cutedie ómenii a o conturbá prin nereverintia séu portare necuviintiósá. Ba atáta reverintia pretinde de la Israeliteni façiá cu muntele Sinai, incátu i-a opritu sub pedépsa de mórte a se atíngé de acel'a, dicundu: „*Totu celu ce se va atíngé de munte, cu mórte va morí*“, cásí cumu aru fi dîsu: totu celu ce nu va onorá loculu acest'a, unde m' am asiédiatu, cu mórte va morí. Totu astfelu pretinde sí de la noi I. A., cá se ne portámu cu reverintia in loculu acest'a, unde resides dinsulu; totu astfelu ne amenintia sí pre noi.

Avemu esemple in s. Scriptura, cari ne aréta mai invederatu decâtu lumin'a sórelui, cá Ddieu totdeun'a a pedepsitu pre acei-a, cari cutediara a nu dá onórea cuvenita locuriloru destinate spre adorarea lui. Multe peccate se comiteáu in Iude'a, candu amblá Christosu in trupu omenescu pre pamentu, sí nici la unulu nu-lu vedemu indignandu-se intru atát'a, cásí la neonorarea basericei

lui Ddieu prin unii proclamați și necredincioși, cari nu se rusináu a vinde și cumru a boi, oi și porumbi în tind'a bisericeii din Ierusalimu; și atâta se indignâ asupra acestei nereverinții, cătu și biciu de strânguri, pre totu i-a scos din base-câtu și preuna cu oile și boii, și imprasciâ banii schimbătoriloru și seșele lor le restornâ" (Ioanu 2, 14), dîcundu: „*Au nu este scrisu, că cas'a mea casa de rogatiune se va chiamá la tóte popórale? éra voi o-ati facutu pescera talhariloru*“, (Marcu 11, 17).

— Ddieu demandâ preotiloru din T. v., cá pre altariulu temâiarei și sacrificieloru numai cu focu tramisu din ceriu se se folosésca pentru arderea acelor'a. Cei doi fii ai lui Aronu neluandu în séma dispusetiunea acésta divină, cûtediara a se folosi de focu strainu spre scopulu amintitu; și ce li-se întimplâ? Lucru infricosiatu, I. A., unu stelpu de focu se lasâ din ceriu asupra-le, curmandu-le firulu viatiei între torture ne mai audite. — Pre Eliodoru, tramisulu regelui Siriei, candu voi a despoiá bisericea din Ierusalimu de aurulu și argintulu destinatu spre ajutorirea veduveloru și orfaniloru, lu-batù Ddieu prin o minune. Unu calareciu infricosiatu i-se aretâ lui Eliodoru, alu carui calu cu copitele de dinainté lu loviá neincetatu. Totu intru acelu momentu se mai aretara doi teneri, standu de dóue laturi și batendu pre Eliodoru intru atâta, câtu cadîu la pamentu lesînatu, lipsitu de tóte sentfîrile, sperarea și mantuirea, și numai la sacrificiulu și rogatiunile lui Oni'a arhieruulu si-redobandi viati'a. Cei doi teneri éra i-se aretara, dîcundu-i: Multa multiamita se faci lui Oni'a arhieruulu, căci numai pentru elu ti-a daruitu Domnulu viati'a. Eliodoru fórté inspaimentatu se întórse la imperatulu și i-dîse: „*De ai pre cinevá inîmicu, tramite-lu acolo la bisericea din Ierusalimu, cá se íee aurulu și argintulu, și batutu lu-vei primí, ínsa numai de va scapá, pentru că în loculu acél'a este cuadeveratu órecare potere a lui Ddieu; cá celu ce locuece în ceriu este privitoriu și ajutoriu locului acelu-a, acél'a, carele pre cei ce vinu se faca reu i-bate și i-pierde*“ (II. Mac. 3, 24—39).

Asiá grigiá Ddieu de locurile destinate pentru adorarea lui. Asiá pretindeá, cá omenimea se se pórté cu cea mai mare reverintia față cu acele, pedepsindu aspru pre cei neascultatori. Asiá pretinde elu și acumu și va pretinde totdeun'a, cá credinciosii se fia patrungi de pietate și frica ddieesca în loculu acest'a, care se numesce biserica. Oricare moritoriu standu în loculu acest'a infricosiatu trebue se-si rapésca cugetele și anim'a de la cele pamentesci la cele ceresci, de la lume la Ddieu, căci loculu acest'a este santu, alesu și santítu de Ddieu prin cuventele: „*Santít'am cas'a acést'a, cá se se puna numele mîeu acolo în seclí.*“ Fóra indoiéla acei nefericiti, carii cutédia a profaná santí'a locului acestui-a, nu voru incungiurá pedéps'a infricosiata a Ddieului celui potericu altcumu, decátu déca se voru întórce din calea loru cea retacita, déca le va paré reu de portarea loru cea neprecugetata față cu sant'a biserica, si-voru marturisi pecatulu acest'a, și în urma déca voru onorá și iubi éra din adunculu animei loculu acestu santu, unde se predica numai iubire și se castiga o patria plina de iubire și fericire.

Prelanga conditiunile acestea Ddieulu celu induratu și iubitoriu de ómeii cu bucuria i va primí éra între oile sale dreptucredinciose; căci pre câtu este elu de infricosiatu în pedepsirea pecateloru, pre atâtu este de bunu, blandu, induratu și iubitoriu cătra cei ce se întorcu. De acea i și chiama cu atâta afectiune parintésca, graíndu: „*Veniti la mine toti cei osteniti și insarcinati, și eu ve voiu usiorá pre voi; luati jugulu mîeu preste voi, căci jugulu mîeu e bunu și sârcin'a mea usiora*“, (Mat. 11, 28—30.) Se ne infaçiosiamu dara în s. biserica porurea nu numai cu profunda reverintia, ci totodata.

II. și cu anim'a plina de iubire. Basericea este loculu acél'a, unde se castiga mantuirea sufletului și imperafia ceriului. Este loculu acél'a, unde tóte sierbescu spre inaltiarea omului de la celea pamentesci la celea ceresci și divine, de la întunerecu la lumina, de la mórte la viatia. Angerii Domnului stau gat'a în totu minutulu în loculu acest'a, spre a primí rogatiunile pie și lacrimile de penitintia ale credinciosiloru și spre a-le duce la

pre bunulu nostru Parinte cerescu; pentru acea dîce Rescumparatoriulu lumei: „*Cas'a mea casa de rogatiune se va chiamá la tóte popórale*“, (Marc. 11, 17).

Aici se anuncia invetiaturele cele salutare. Aici se aréta omenimei modulu, cumu se viatiúesca cá se viatiúesca în eternu. Aici se subministra midiolócele, cu cari potemu devinge pre inimicii fericirei nóstre, cá se potemu odata intrá cu triumfu în patri'a cerésca.

Acumu totu celu ce-si iubesc fericirea sa, totu celu ce-si iubesc sufletulu seu, totu celu ce iubesc a fi incungiuratu de angeri și a viatiú în eternu privindu frumusetiele cele prerapitorie și absorbitorie de sufletu ale celui Atotpotericu acolo în ceriuri, vina și se infaçiosiedie cu anim'a plina de iubire în loculu acest'a, căci „*nu este aici altu ceva, decátu pórt'a ceriului.*“ Ba, ce e mai multa. aici pe santulu altariu se sacrificia acél'a, despre care Iesai'a profetulu în capu 53 dîce: „*Nu are elu tipu nici marire, și lam vedíutu pre elu și nu aveá tipu nici frumsetia, ci tipulu lui neonoratu și mai petrecutu decátu alu fiiloru ómeniloru. Omu, ce érá intru bataia și sciendu rabdá dorere. Elu s'a ranitu pentru peccatele nóstre și a patimitu pentru fóradelegile nóstre; și elu pentru cá s'a torturatu, nu si-a deschisu gur'a sa, ci cá unu mnelu la junghiare s'a adusu.*“

Ce cugetati, I. A., cine a fostu acél'a, carele desí érá potericu în bataia, totusi se lasâ a fi batjocuritu, batutu și maltratatu intru atâta, încátu și cea mai mica urma de frumsetia se sterse depre față lui serina? Cine a fostu acél'a, carele desí érá în stare cu o singura lovitura a sfermá dieci de miie de inimici, totusi suferi cu pacientia nenumeratele rane adunci și se lasâ a fi dusu cá unu mnelu spre junghiare? Cine a fostu și ce l'a indemnatu spre atâta suferintia? Toti veti scí respunde la aceste întrebări, toti veti dîce: Rescumparatoriulu celu blandu a fostu acél'a, care a suferitu cu pacientia tóte batjocurile și ranele, căci anim'a lui érá plina de iubire nemarginita cătra noi.

Asiá, I. A., Domnulu n. I. Christosu este aici de față pe santulu altariu sub speciele panei și a vinului. Elu este aici de față cu iubirea sa cea nemarginita; cu acea iubire, carea l'a condusu în suferintiele lui pentru omenime; cu acea iubire, carea lu facú se uite de greutatea crucei, ce o duceá între sudori de sange cătra muntele Golgotei; care lu-facú se uite de umerii sei sangerandi și se se ocupe numai de sórtea trista a aceloru nefericiti, cari nevoindu a crede într' insulu, ci dincontr'a batjocurindu-lu, si-castigáu torturele iadului cele infiorátorie; cu acea iubire, carea lu-facú se uite de ranele sale adunci și se planga nefericirea celoru ce-lu incungiuráu, candu dîse: „*Fiicele Ierusalimului, nu me plangeti pre mine, ci ve plangeti pre voi și pre copii vostri; căci éta vinu díle, în cari voru dîce: fericite suntu celea sterpe și pantecele, cari n'au nascutu, și titiele, cari n'au datu se suga*“ (Luc. 23, 28); cu acea iubire, care și pe lenu lu crucei spendiurandu între ceriu și pamentu, în midioloculu tortureloru crancene, lu facú se uite de dorerile, cari i sfasiáu anim'a, și se se róge: „*Parinte, íerta-le, cá nu sciu ce facu.*“ Cu acea iubire nemarginita și nesecavera este elu aici de față pe s. altariu și ne chiama pre noi: „*Veniti la mine toti cei osteniti și insarcinati, și eu ve voiu usiorá pre voi*“, (Mat. 11, 28.)

Și acumu ve întrebu, I. A., óre potere-amu resistá la atâta iubire? Potere-amu fi noi óre atâtu de impetriti, încátu se nu alergámu cu anim'a plina de iubire la dinsulu aici în cas'a cea santa a lui? Crestinii cei de antáiu cu atâta iubire se alipiáu de locurile, cari le sierbiáu de biserice, încátu nici persecutiunile, nici batáile, nici torturele, ba nici chiaru mórtea adeseori cea mai infiorátoria nu érá în stare a-i instrainá decátra acelea. Și ce socotiti, I. A., aveáu ei óre biserice asiá de pompóse, cumu e acést'a? Nu, ci ei se coadunáu în vre o crepatura de pamentu, séu într' o pescera în sinulu vre unui munte, și acolo si-manifestáu iubirea loru cea sincera și invapaiata cătra mnelusielulu ddieescu. (finea va urmá.)

Literatura.

Istori'a critica a Romaniloru, de B. P. Hasdeu; Bucuresti 1872; fasc. 1. „Istori'a critica a Romaniloru, dice „Tromp. Carp.“, e unu adevratu magazinu istoricu, in care se aduna materialu solidu si propriu pentru construire de adevrata istoria; si sistem'a, carea si-a facutu-o d. Hasdeu, a lucr'a pentru seculu, epoca cu epoca, este in adeveru cea mai nimerita spre descurecarea itieloru, spre lamurirea adevururilor istorice, pre marturiele auctoriloru contempurani cu epocele, ce voesce auctorulu se lamuresca. Niciodata nici unu istoricu rom. n'a lamuritu istori'a teritoriului rom., precumu a facut'o d. Hasdeu; n'a deslucitu cu at'ata chietate puncturi, numiri si titluri, de care deslucire are mare nevoia istori'a no'stra, sel.“ In n-rulu urmatoriu vomu impartasi cuprinsulu pre interesantu alu acestei fascio're.

Diuarie. „Patriot“, Wochenschrift für Politik und Volkswirtschaft; apare in to'ta Marti-a in Cernauti, sub redactiunea d-lui F. Kmetitsch; prenumeratiunea pre anu 6 fl., pre diumetate de anu 3 fl. v. a. Ca' pre o fo'ia strinsu natiunale-autonomistica, ce e fundata de patrioti destinsi ai Bucovinei si carea promite, ca' activitatea sa intre altele si-o va concentra mai alesu intru a elupt'a autonomia cu respectu la tie'ra si comuna, la baserica si sco'la, o recomand'amu unei imbra'siari ca'tu mai cald'uro'se din partea publiculu romanu.

Din Resbelulu franco-teutonicu au aparutu bros. 9 si 10; vedi „Sionulu r.“ n-rulu 7.

Ochire prin lumea politica.

(din 1—15 Maiu a. c.)

Cronica interna. La adunarea politica-natiunale rom., tinuta in 9 l. c. in Aradu, au iuatu parte la 300 de barbati din to'te comitatele locuite de Romani ale Ungariei. Program'a, ce a statoritu-o pentru „partid'a politica-natiun. rom. de sene statatoria“, e: 1. solidaritatea cu natiunile patriei de asemenea directiune politica; 2. pretinderea, ca' cestiunea de natiunalitate se se deslege, intre marginile intregitatei politico-teritoriala a tie'rei, in sensulu proiectulu asternutu dietei in 1868 de clubulu natiunale; 3. tienerea totu la punctele acestui proiectu si in respectulu Transilvaniei, fo'ra in sa a prejudeca' decisiuniloru conferintiei generali tienende de Romanii transilv.; 4. combaterea articulu de l. XII. din 1867, pana candu din acea impacatiune germ.-magiara se deriva negatiunea egalita'tii de dreptu pentru natiunile nemagiare; 5. lucrarea pentru estinderea mai democratica a dreptulu de alegere, alesu alu a celui transilvanu, 6. pentru delaturarea legiloru, cari ingreuna eficacitatea sco'leloru no'stre confesionali, si 7. pentru o reforma mai ecuitabila a sistemii de contributiune; 8. sprigionirea partidei natiun. din Croati'a, incatu nu va tinde a desface legatur'a legale cu Ungari'a; 9. combaterea voturilor virili si a centralisatiunei in administrarea politica si in justitia. — La Sabiiu inca a tienutu in 6 l. c. intieleginti'a romana adunata acolo una consultare natiunale-politica, si se aude, ca' ambii pp. metropoliti in 11 l. c. au facutu in Pest'a pasi la M. sa, pentru esoperarea unui congresu natiunale alu Romaniloru din Transilvani'a. — M. sa imperatulu in caletori'a sa prin partile banatice si invecinate fu pretotindenii primitu cu intusiasmu; de la acesta caletoria se spera mesure sigure contra' inundariloru deja cronice in acele tienuturi binecumentate. — In fine mai amintimu, ca' program'a catoliciloru din Ungari'a dupa „M. A.“ se reduce la dou'e puncte: combaterea absolutismulu si aperarea principiulu monarchicu, era pre bas'a acest'a si a aperarii intereseloru basericei cat. alipirea, pre ca'tu si pre unde numai se po'te, de partid'a deakiana.

Senatulu imp. cislaitanu e coadunatu, si in urm'a alegeriloru boeme decembristii acumu dispunu intr' insulu de 2/3 majoritate. De acea si suntu Polonii acumu tractati intr' unu modu forte bagatelu, pre care altminte prin politic'a loru de oportuni-

tate l'au meritatu diplinu. Concesiunile pentru ^{lici'a}, formulate in comitetulu constit. alu senatulu imp., se vo' propune ca nu, atunci alegeri drepte si pentru domni Poloni! — M. deca riulu actualu se sente cu at'atu mai incuragiatu de a esed' atari planuri ale sale, fiendu ca' decurendu s'a templatu o'sericare apropiare intre elu si inaltulu cleru cat., care prin 21 episcopi din Cislaitani'a tien'u dilele trecute vre 5 conferintie aici in Vien'a. — Pre unna Boemii, cari si acumu absent'aza din diet'a pragana si din senatulu imp., suntu suspiciunati de conspirari revolutiunarie cu Croatii si anume prin nescari promemorie, altcumu suspecte de suposititie, tramise de d. Vakanovics regimulu pestanu, in cari promemorie si regentulu Serbiei Risticis figur'aza cu vre 27.000 fl. dati Croatiloru pentru scopuri de agitare.

Cronica esterna. Don Carlos cu bandele sale fu batutu de gen. Moriones la Oroquita; preudentulu insu-si se fia prinsu. Bandele revolutiunarie in sa nu suntu inca to'te nemicite.

Adunarea natiunale din Versali'a a primitu legea pentru senatu dupa propunerea comisiunei, contra' vointiei lui Thiers, care staruia, ca' membrii senatulu se-i denum'esca regimulu. Cu to'te aceste betranulu barbatu de statu se privesce adi, at'atu dec'atra republicani ca'tu si dec'atra monarchisti, de neaperatu in capulu afaceriloru franceze. Gambetta cu republicanii sei spre binele Franciei se moder'aza, cumu a datu despre acest'a semne mai decurendu si intr'o agraire ca'tra o deputatiune din Alsati'a, care l'a onoratu cu unu presentu, o statua de brontiu simbolica a republicei. Pentru organisarile si armarile continuate in armat'a franceze, in septemanele trecute lumea vorbia de referentie in cordate intre Prus'a si Franci'a, de unu ultimatu de resbelu a lui Bismarck sel.; Thiers in sa prin dechiarari pacifice compuse lucrulu.

In caus'a „Alabamei“ nu se mai pretinde desdaunarea dauneloru indirecte, si asi'a si cestiunea acest'a po'te se va aplan'a in pace.

Curtea papale, la carea din partea Austro-Ungariei se denumi de represintante br. Kubeck, nu accept'a denumirea cardinalulu de Hohenlohe de represintante alu imperiulu germ., fiendu ca' ast'a nu s'ar' uni cu usulu, nici cu pusetiunea unui cardinalu. Bismarck se fia prevediutu acest'a, si chiaru de acea se fia propusu pre c. Hohenlohe, ca'ci acumu firesce Rom'a e provocatori'a neintielegeriloru. Altcumu Bismarck se retrase denou pre mai multu tempu la Tuscululu seu Varzin. Ore ce va mai fierbe era?

Varietati.

O universitate pentru scienti'a iudaismulu se deschise serbatoresce in 6 l. c. in Berolinu.

In consistoriulu secretu, tienutu in 6 l. c., santitatea sa pap'a preconisa 10 episcopi pentru Itali'a, cate 1 pentru Ungari'a (Rosnavi'a), Ajaccio, Constantini'a in Algeri'a, insul'a Bourbon, si 3 in part. inf.

Sinodulu provinc. din Blasiu (la care prelanga represintantii capiteloru si vicarii for. mai partecipa „ca' teologi ai dieceseloru“ si cati-va protopopi, precumu pp. I. Rusu alu Sabiulu, G. Popu alu Clusiuulu, prof. dr. I. Ratiu, dr. V. Iutiu sel.) i-s'a substernutu din partea sinodulu tractuale, tienutu in 22 l. tr. in Nasedu, una represintatiune, ca' afacerea congresulu bas. si a dreptulu de alegere santulu sinodu prov. se binevo'esca a-o lua intre primele obiecte de pertractatu. Speramu, ca' clerulu si poporulu nostru si in alte parti va misica de aici incolo mai tarisioru in causele no'stre basericesci, scolari si fundatiunali.

Serbatorea natiunale de 15. Maiu s'a serbatu si estu-anu in Vien'a prin o s. liturgia in baserica s. Barbare, la care au partecipatu numerosi studinti rom., si prin o excursiune a acestor'a la luncelu frumose delanga Dornbach.

Post'a redactiunei.

P. t. domniloru: I. M. in Nasedu. Ne tienemu de promisiune in privinti'a represintatiunei si a protocolulu; intefiti, pentru ca' lucrulu togmai acumu ar' ave' interesu. — I. C. in Tartiu. Se va publica in num'rlu viitoriu.